

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2020"

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน

อมรรัตน์ สุนทร

สาขาวิชากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่จะต้องตีความอย่างเคร่งครัด เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดบทลงโทษในลักษณะที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิด ดังนั้น การแยกแยะพฤติการณ์ของการกระทำความผิดและฐานความผิดตามกฎหมายที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาวินิจฉัยฐานความผิดและบทลงโทษได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและยุติธรรม สำหรับประเทศไทย พฤติการณ์ของการกระทำความผิด และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงานนั้น มีลักษณะที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันมาก ดังนั้น จึงอาจก่อให้เกิดความสับสนในการพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงกับบทกฎหมายได้ งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาความเป็นมา บทนิยาม รวมถึงองค์ประกอบความผิดของความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน มาวิเคราะห์ว่าความผิดทั้งสามฐานนั้นต่างกันโดยลักษณะใดบ้าง เพื่อที่จะได้นำมาพิจารณาถึงขอบเขตและลักษณะของการกระทำความผิดตามกฎหมายของการกระทำความผิดทั้งสามฐานเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: ความผิดฐานค้ามนุษย์, การเอาคนลงเป็นทาส, การบังคับใช้แรงงาน, ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

Abstract

Criminal law required a restrictive Interpretation on account of penalties in criminal law which may affect the rights and freedoms of offenders. Therefore, it is important to distinguish the similarities between circumstances that conduct wrongdoing and legal offenses in accordance with the law, in order to act properly, appropriate and fair convictions and setting penalties. In Thailand, the circumstances and the law relating to Human Trafficking, Slavery and Forced Labor are similar offenses, which may cause confusion in the analysis of facts and legislation. This thesis aims to study the background, relevance definition, and the elements of crimes of Human Trafficking, Slavery and Forced Labor offenses to analyze

differences between them. In order to consider the scope and the character of the law violation in accordance with the three major offenses.

บทนำ

เนื่องด้วยปี 2560 ที่ผ่านมา TIP Report ซึ่งเป็นหน่วยงานประเมินสถานะการค้ามนุษย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดอันดับสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยให้อยู่ในสถานะ “เฝ้าระวัง” (เทียร์ 2) มีผลทำให้รัฐบาลไทยตระหนักถึงปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมากขึ้น จึงได้มีการเพิ่มมาตรการการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดี การเอาคนลงเป็นทาส รวมถึงการบังคับใช้แรงงานผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด เพื่อให้ประเทศทั่วโลกกลับมาเชื่อมั่นในมาตรฐานแรงงานของประเทศไทย และนำพาประเทศไทยให้ขึ้นไปอยู่ในอันดับที่ถือเป็นมาตรฐานในด้านการค้ามนุษย์ (เทียร์ 1) ทัดเทียมกับต่างประเทศ

สำหรับการค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การค้าประเวณี การค้าอวัยวะ ขบวนการเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน ซึ่งรูปแบบที่ปรากฏชัดเจนที่สุดในสังคมไทยคือ การค้าประเวณี สาเหตุที่ผู้คนสามารถเข้าใจได้ชัดเจนว่าการค้าประเวณีเป็นการกระทำฐานการค้ามนุษย์เนื่องจากการค้าประเวณีนั้น คนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่ายว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง สมควร ชัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างชัดเจน แต่ความผิดฐานการค้ามนุษย์ในรูปแบบของการเอาคนลงเป็นทาส และรูปแบบของการบังคับใช้แรงงาน ยังไม่ค่อยปรากฏให้สังคมได้เห็นอย่างชัดเจน เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำความผิดโดยการเอาคนลงเป็นทาส หรือการนำทาสไปขายนั้น พฤติกรรมดังกล่าวแทบไม่หลงเหลืออยู่ในสังคมยุคปัจจุบันแล้ว ส่วนการค้ามนุษย์รูปแบบของการบังคับใช้แรงงานนั้น พฤติกรรมของการกระทำความผิดดังกล่าวก็จะมีลักษณะเฉพาะ และมักเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มอาชีพที่ต้องการแรงงานต่างชาติจำนวนมาก เช่น อุตสาหกรรมประมง แรงงานในบ้าน หรือแรงงานภาคเกษตรกรรม โดยความผิดฐานการค้ามนุษย์รูปแบบของการบังคับใช้แรงงานนั้น จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความผิดฐานบังคับใช้แรงงานที่ถูกบัญญัติขึ้นและมีผลใช้บังคับ ซึ่งความผิดทั้งสองฐานนั้นมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก และมักแฝงอยู่ในรูปแบบของการจ้างแรงงาน หากไม่พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วอาจทำให้เข้าใจว่าเป็นเพียงการผิดสัญญาจ้างแรงงาน หรือเป็นเพียงสัญญาจ้างแรงงานที่ไม่เป็นธรรมได้

ความผิดอีกประการที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับการกระทำความผิดฐานการค้ามนุษย์ก็คือ การเอาคนลงเป็นทาส ซึ่งความผิดดังกล่าวถูกบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และในการพิจารณาของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายถือว่าความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสนั้นเป็นลักษณะหนึ่งของความผิดค้ามนุษย์ โดยความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสนั้นเกิดขึ้นและอยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน และมนุษย์ส่วนใหญ่ต่างได้รับ

ความเจ็บปวดจากการถูกเป็นทาส แต่ในปัจจุบันการกระทำความผิดโดยเจตนาเอาบุคคลหนึ่งลงเป็นทาสนั้นแทบจะไม่ปรากฏให้พบเห็นหรือถูกนำขึ้นสู่การพิจารณาของศาลน้อยมาก เนื่องจากบริบทของสังคมยุคปัจจุบันผู้คนต่างตระหนักในเรื่องของสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การที่บุคคลหนึ่งจะมีเจตนาเอาบุคคลอีกคนหนึ่งลงเป็นทาสจึงแทบจะไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนแล้ว แต่จะปรากฏในลักษณะของการบังคับใช้แรงงาน หรือข่มขืนใจด้านแรงงานแทน นอกจากนี้ หากพิจารณาด้วยบทกฎหมายของความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส จะเห็นว่า กฎหมายไทยเองไม่เคยกำหนดนิยาม หรือลักษณะของการเอาคนลงเป็นทาสไว้อย่างชัดเจนว่า การเอาคนลงเป็นทาสภายหลังการเลิกทาสนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมเช่นไร ขอบเขตของการตีความถึงการกระทำความผิดนั้นกว้างหรือแคบเพียงใด และลักษณะของการกระทำความผิดโดยเอาคนให้มีฐานะคล้ายทาสนั้นเป็นลักษณะใด ซึ่งเมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศพบว่า การพิจารณาถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเอาคนลงเป็นทาสของต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษและเวลส์ หรือประเทศสหรัฐอเมริกาต่างนำเอาบทบัญญัติของอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องที่ประเทศตนได้ให้สัตยาบัน หรือรับรองมาใช้ประกอบการพิจารณาหรือตีความ ดังนั้น แม้ความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน จะเป็นความผิดที่มีความสัมพันธ์ และมีลักษณะของการกระทำความผิดที่ใกล้เคียงกันมากก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันความผิดดังกล่าวก็ยังคงมีความแตกต่างกันตามลักษณะของฐานความผิดนั้น ๆ อยู่ เหตุนี้เองจึงเป็นการยากต่อการจำแนกแยกแยะลักษณะของความผิดทั้งสามฐาน

ดังนั้น จากบทบัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการเอาคนลงเป็นทาสหรือในฐานะคล้ายทาสของกฎหมายไทย ประกอบกับพฤติกรรมของความผิดทั้งฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบการเอาคนลงเป็นทาสหรือคล้ายทาส ความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสหรือคล้ายทาส และความผิดฐานบังคับใช้แรงงานเอง ต่างมีลักษณะของการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกันมาก และปัญหาดังกล่าวนี้จะเป็นอุปสรรคต่อการแยกแยะพฤติกรรมของการกระทำความผิด ทำให้เจ้าหน้าที่ตีความกฎหมายแตกต่างกันไป เกิดการตีความกฎหมายแคบหรือไม่ก็ลွ่งไปเกินกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายกำหนด อันจะทำให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการลงโทษตัวผู้กระทำความผิด ดังนั้นหากมองข้ามปัญหาดังกล่าวไป อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อสังคมได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ ความเป็นมา ขอบเขต และความเชื่อมโยงระหว่างความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของบทบัญญัติในความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบัญญัติความผิดฐานค้ำมนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

วิจัยนี้มุ่งศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับความเป็นมาของการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน รวมทั้งแนวความคิดสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนบทกฎหมายต่างประเทศที่บัญญัติความผิดดังกล่าว เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสาร โดยการค้นคว้า จาก หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย เอกสารทางประวัติศาสตร์ การค้นคว้าข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความน่าเชื่อถือ ตัวบทกฎหมายทั้งของประเทศไทย ระหว่างประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และหาข้อสรุป เพื่อเป็นแนวทางในการแยกพฤติการณ์การกระทำความผิดฐานการค้ำมนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ ความเป็นมา ขอบเขต และความเชื่อมโยงระหว่างความผิดฐานค้ำมนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของฐานความผิด และบทกฎหมายระหว่างประเทศ ต่างประเทศ กับประเทศไทย โดยได้สรุปผลวิจัยดังนี้

ความผิดฐานค้ำมนุษย์และการเอาคนลงเป็นทาสนั้นมาจากแนวความคิดในเรื่องของสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าอยู่ในตัวทุกคนตั้งแต่กำเนิด มีฐานะความเท่าเทียมกันในระหว่างมนุษย์ ซึ่งรัฐและบุคคลทั่วไปต้องให้ความเคารพและคุ้มครองไม่ให้ผู้ใดกระทำการในลักษณะของการทำลาย หรือทำให้เสื่อมเสียได้ ดังนั้น การที่มนุษย์แสวงหาประโยชน์จากมนุษย์ด้วยกันเอง ไม่ว่าจะในรูปแบบของการเอาเป็นทาส การขายอวัยวะ การขายบริการ หรือการนำเอามนุษย์ด้วยกันเองลงอยู่ภายใต้การบังคับของอีกฝ่ายหนึ่งโดยสิ้นเชิง และผู้อยู่ภายใต้บังคับต้องกระทำกิจการให้แก่บุคคลนั้น โดยปราศจากความสมัครใจนั้น จึงเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนที่สากลประเทศให้การยอมรับ ด้วยเหตุนี้ ความผิดฐานค้ำมนุษย์และการเอาคนลงเป็นทาสจึงถือเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงที่ทุกประเทศต้องร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว

ส่วนความผิดฐานการบังคับใช้แรงงานนั้น มุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมในการใช้แรงงาน คຸ້ມครองแรงงานไม่ให้ถูกกดขี่อย่างไม่เป็นธรรม ยกกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ถูกใช้แรงงานเป็นหลัก ตามอนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยการเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ ค.ศ. 1930 ดังนั้น จึงเห็นว่าความผิดฐานคຸ້ມครองและการเอาคนลงเป็นทาสมีลักษณะที่รุนแรงกว่าการบังคับใช้แรงงาน

สำหรับความผิดฐานคຸ້ມครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา (Trafficking Victim Protection Act: TVPA) สามารถแบ่งองค์ประกอบความผิดออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ การกระทำ วิธีการ และวัตถุประสงค์ เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ความผิดฐานคຸ້ມครองด้านแรงงาน TVPA กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน คือ เพื่อให้เป็นทาส หรือเป็นแรงงานโดยไม่สมัครใจ หรือเป็นแรงงานติดหนี้ เป็นต้น แต่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กำหนดวัตถุประสงค์ไว้คือ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบซึ่งขอบเขตที่ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่ทราบว่า การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินหรือสิ่งของเท่านั้นหรือไม่ คำว่าประโยชน์ดังกล่าวจะต้องมีลักษณะแบบใด และถึงขนาดไหน ที่จะถือได้ว่า “เป็นประโยชน์” ต่อผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ การพิจารณาลักษณะของทาส ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาพิจารณาจากบทนิยามของอนุสัญญาระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาให้สัตยาบันไว้ อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยทาส (Slavery Convention of 1926) หรือ พิธีสารว่าด้วยการยกเลิกทาส การค้าทาส หรือการปฏิบัติที่อยู่ในฐานะทาส (Supplementary convention on the abolition of slavery, the slave trade, and Institution and Practices Similar to Slavery)

สำหรับประเทศอังกฤษและเวลส์ ได้มีกฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการคຸ້ມครอง การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงานไว้ใน Modern Slavery Act ซึ่งความผิดฐานคຸ້ມครอง การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงานตามกฎหมายดังกล่าว นั้น ปรากฏชัดเจนว่า การกระทำความผิดฐานคຸ້ມครองไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้ถูกกระทำความผิดจะยินยอมเดินทางไปด้วยหรือไม่ และความยินยอมดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้กับทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ซึ่งต่างจากกฎหมายไทยที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในเรื่องความยินยอม

สำหรับประเทศไทย จะเห็นได้ว่าความผิดฐานคຸ້ມครอง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส ตามประมวลกฎหมายอาญา มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีองค์ประกอบของการกระทำ คือ การนำพาบุคคล โดยวิธีการบังคับ ข่มขู่ หรือการใด ๆ ที่ผู้เสียหายไม่สมัครใจเหมือนกันก็ตาม แต่การกระทำที่จะถือได้ว่าเป็นความผิดฐานคຸ້ມครองในรูปแบบของการเอาคนลงเป็นทาสจะต้องปรากฏว่า ผู้กระทำความผิดมีเจตนาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการเอาคนลงเป็นทาสนั้นด้วย มิเช่นนั้นอาจจะผิดเพียงการเอาคนลงเป็นทาส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312 ที่มีคุณธรรมของกฎหมายคຸ້ມครองเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวทำให้เสรีภาพ

ในการตกลงใจของผู้เสียหายเสียไป และเจตนาที่เอาคนลงเป็นทาสนั้นก็เป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหาย ถึงแม้ผู้กระทำความผิดจะไม่มีเจตนาแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบก็ตาม

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันการเอาคนลงเป็นทาสในรูปแบบหรือพฤติการณ์โหดร้ายอย่างสมันโบราณกาลนั้นแทบไม่มีหลงเหลืออยู่แล้ว แต่ถูกเปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบของการใช้แรงงานที่ผูกติดกับเงื่อนไข ซึ่งผู้ถูกใช้แรงงานจำต้องทำงานโดยไม่สมัครใจ หรือที่เรียกว่า ทาสสมัยใหม่ (Modern Slavery) ซึ่งถือเป็นความผิดฐานบังคับใช้แรงงาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดฐานบังคับใช้แรงงานนั้น เพียงแค่ผู้กระทำความผิดบังคับ ช่มชื่นใจให้บุคคลอื่นทำงานให้กับตนเอง โดยผู้ที่ถูกใช้แรงงานนั้นไม่สมัครใจที่จะกระทำก็ถือว่าเป็นความผิดฐานบังคับใช้แรงงานแล้ว เนื่องจากคุณธรรมของกฎหมายมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองเรื่องเสรีภาพของผู้เสียหาย

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312 ได้บัญญัติถึงลักษณะของการเอาคนลงในฐานะคล้ายทาสเอาไว้ แต่กลับไม่ปรากฏถึงรูปแบบของการกระทำความผิด หรือคำนิยามของการเอาคนลงในฐานะคล้ายทาส ดังนั้น จึงต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับกรกระทำในลักษณะทาส และเมื่อได้ทำการศึกษาแล้วจึงพบว่า การเอาคนลงในฐานะคล้ายทาสนั้น มีลักษณะคล้ายการบังคับใช้แรงงาน

สรุปผลการวิจัย

แม้ความผิดทั้งสามฐานนั้นมีการกระทำที่คล้ายคลึงหรือซ้อนทับกันอยู่ เช่น ความผิดฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบของการเอาคนลงเป็นทาส จะปรากฏพฤติการณ์ของการเอาคนลงเป็นทาส ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสตามประมวลกฎหมายอาญา หรือลักษณะของการเอาคนลงเป็นทาสหรือในฐานะคล้ายทาสเอง ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับการบังคับใช้แรงงานก็ตาม แต่ความผิดทั้งสามฐานนี้ยังมีความแตกต่างกันตามเป้าประสงค์ของการกระทำความผิด โดยการค้ามนุษย์จะต้องปรากฏเจตนาในการแสวงหาประโยชน์ ซึ่งต่างจากความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสที่ถือว่าเป็นความผิดทันทีเมื่อผู้กระทำความผิดมีเจตนาให้คนลงเป็นทาสแล้ว ตามหลักความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่วนการกระทำที่จะถือว่าเป็นความผิดฐานแรงงานบังคับ เพียงแค่ปรากฏว่ามีการบังคับชื่นใจบุคคลให้ทำงานโดยบุคคลนั้นไม่ได้สมัครใจที่จะทำ หรือบุคคลนั้นจำใจต้องกระทำเพราะถูกผูกติดกับเงื่อนไขบางประการ ก็ถือว่าเป็นเข้าข่ายการกระทำความผิดฐานบังคับใช้แรงงานแล้ว หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ความผิดทั้งสามฐานแตกต่างกัน

อภิปรายการวิจัย

จากการศึกษา ความเป็นมา ขอบเขต และความเชื่อมโยงระหว่างความผิดฐานค้ำมนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของฐานความผิด และบทกฎหมายระหว่างประเทศ ต่างประเทศ กับประเทศไทยแล้ว ขออภิปรายผลการศึกษาดังนี้

มาตรา 312 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พบว่าจะปรากฏลักษณะของการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกับทั้งความผิดฐานค้ำมนุษย์และการบังคับใช้แรงงาน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่ามีความแตกต่างกัน อยู่ในองค์ประกอบความผิด กรณีความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส กำหนดองค์ประกอบภายนอกของความผิด โดยจะต้องปรากฏลักษณะของการพาผู้เสียหายมาจากที่ใด หรือมีการนำเข้าไปในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร เหมือนความผิดฐานค้ำมนุษย์ เช่นเดียวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่จะต้องปรากฏลักษณะของการพามาจาก หรือการส่งไปยังที่ใด ตามมาตรา 6 (1) แต่จะต่างกันตรงวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบภายในของการกระทำความผิดทั้งสองฐาน กล่าวคือ เจตนาของผู้กระทำความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสนั้น เพียงผู้กระทำความผิดมีเจตนาใช้อำนาจครอบงำ เพื่อให้มนุษย์ไม่มีอิสระ ต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับหรือครอบครองของบุคคลอื่น โดยปราศจากสิทธิที่พึงมี และผู้อยู่ภายใต้การบังคับหรือครอบครองนั้นจะต้องกระทำการใด ๆ ให้แก่บุคคลนั้นโดยปราศจากความสมัครใจ ก็เข้าข่ายความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสแล้ว แต่วัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบภายในความผิดฐานค้ำมนุษย์นั้น จะต้องปรากฏว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบที่กฎหมายกำหนดด้วย ดังนั้น แม้ปรากฏพฤติการณ์ของการกระทำความผิดว่าผู้กระทำความผิดได้มีการนำพาผู้เสียหายไปยังหรือมาจากที่อื่นใด หรือนำเข้ามาหรือออกจากราชอาณาจักร ก็ยังไม่อาจถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานค้ำมนุษย์ได้ในทันที จะต้องพิจารณาถึงเจตนาอันเป็นองค์ประกอบภายในของผู้กระทำความผิดว่า ผู้กระทำความผิดมีเจตนาแสวงหาประโยชน์ทางการค้าจากการกระทำดังกล่าวด้วยหรือไม่ หากมีการกระทำดังกล่าวจึงผิดฐานค้ำมนุษย์ แต่หากยังไม่ปรากฏลักษณะของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การกระทำดังกล่าวจะเข้าข่ายความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส ตามประมวลกฎหมายอาญา

กรณีการเอาคนลงเป็นทาสหรือในฐานะคล้ายทาส กับการบังคับใช้แรงงานนั้น มีลักษณะของการกระทำที่เหมือนกันตรงที่ถูกบังคับให้กระทำการใด ๆ โดยไม่สมัครใจ อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาลักษณะความผิดตามกฎหมายเห็นว่า ความผิดทั้งสองฐานดังกล่าวมีความแตกต่างกัน โดยความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสนั้นจะต้องปรากฏถึงการนำพาผู้เสียหายไปยังหรือมาจากที่อื่นใด หรือนำเข้ามาหรือออกจากราชอาณาจักรด้วยเจตนาเอาคนลงเป็นทาส แต่การบังคับใช้แรงงานนั้น เพียงผู้กระทำความผิดข่มขู่ใจให้ผู้เสียหายกระทำงานหรือบริการ โดยผู้เสียหายไม่สมัครใจที่จะทำก็ถือว่าการกระทำความผิดบังคับใช้แรงงานแล้ว นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า แม้ลักษณะของทาสหรือในฐานะคล้ายทาสที่มีลักษณะของการถูกบังคับ

ให้ทำงานหรือบริการ ซึ่งถือเป็นการกระทำอย่างหนึ่งของการบังคับใช้แรงงานก็ตาม แต่คุณธรรมทางกฎหมาย ในความผิดดังกล่าวที่นอกจากจะคุ้มครองเรื่องเสรีภาพแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ายังมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ในตัวบุคคลไม่ให้ถูกทำลายด้วย ส่วนวัตถุประสงค์ของการต่อต้านการบังคับใช้แรงงานตามอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานบังคับนั้น มีเจตนาอีกเพื่อที่จะมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมในการใช้แรงงาน ยกมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ถูกใช้แรงงานเป็นสำคัญ จึงเห็นว่ากฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และมาตรฐานการทำงาน ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง จึงทำให้ความผิดทั้งสองฐานนั้นมีความร้ายแรงที่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากบทกฎหมายของความผิดฐานค้ามนุษย์ การเอาคนลงเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน มีลักษณะคล้ายกันอยู่ เมื่อเจตนาของ การเอาคนลงเป็นทาสเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดทาสเช่นสมัยก่อนขึ้น ในสังคมปัจจุบัน ทั้งยังต้องการป้องกันไม่ให้คนถูกกดขี่ หรือถูกทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาการกระทำความผิดของทั้งสามฐาน เป็นไปอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ เห็นควรปรับแก้ไขลักษณะความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส ตามมาตรา 312 ประมวลกฎหมายอาญา จึงควรกำหนดบทนิยามของคำว่า ทาส ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์แก่ผู้ใช้กฎหมายในการพิจารณาและปรับบทกฎหมาย รวมทั้งยกเลิกถ้อยคำว่า “ซื้อ ขาย จำหน่าย” ในบทบัญญัติมาตรา 312 ของประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง เจตนาในการแสวงหาประโยชน์ อันถือเป็นองค์ประกอบความผิดหนึ่งของความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 นอกจากนี้เห็นควรที่จะยกเลิกถ้อยคำว่า ในฐานะคล้ายทาส เนื่องจากเห็นว่าลักษณะของการกระทำคล้ายทาสนั้น ในปัจจุบันการกระทำในลักษณะ ดังกล่าวอยู่ในขอบเขตของความผิดฐานบังคับใช้แรงงาน

เอกสารอ้างอิง

กรองแก้ว บุรณะกิจ, พายัพ ยุทธชัย, สุนทร โคตรบรรเทา และปรยา จารีกสมาน (2548). *100 ปีแห่งการเลิกทาสในประเทศไทย กำเนิดสิทธิมนุษยชน ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์*. กรุงเทพฯ: วรณศิลป์สโมสร. คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายอาญาภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
บรรเจ็ด สิงคะเนติ. (2558). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2020"

- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2547). ประวัติความเป็นมาของการค้ามนุษย์และสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย. ใน *เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การค้ามนุษย์* (หน้า 19 - 31). เชียงราย: โรงแรมดุสิตอีสต์ แลนด์รีสอร์ท.
- หยุด แสงอุทัย. (2561). *คำอธิบายประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- อุดม รัฐอมฤต, นพนิตี สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามมาตรา 28*. กรุงเทพฯ: นานาสีงพิมพ์.
- International Labour Office. *ILO Indicators of Forced Labour*. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 16, 2562, จาก <http://www.ilo.org/forcedlabour>.
- _____. *What is forced labour modern slavery and human trafficking*. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 25, 2560, จาก <http://www.ilo.org>.